

N:o 69.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående försäljning till Vara köping af ett område af länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Vara Stommen n:o 9; gifven Stockholms slott den 6 mars 1899.

Under åberopande af hvad bilagda utdrag af protokollet öfver civilärenden för denna dag innehåller vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva,

dels att från länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Vara Stommen n:o 9 i Vara socken och Barne härad af Skaraborgs län må till Vara köpings kommun med full eganderätt öfverlätas ett jordområde om 17,768 hektar, å en af förste landmätaren A. F. Hjorth år 1895 upprättad karta betecknad med litt. C, mot en köpeskillning af 43,000 kronor samt på vilkor i öfrigt:

att köpeskillningen erlägges vid tillträdet och af kommunen inbetalas till statskontoret;

att området får af kommunen tillträdas den 14 mars 1901; samt

att kommunen skall ensam vidkännas alla med köpet förenade kostnader;

dels ock att nämnda köpeskillning må, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar, få användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

G U S T A F.

E. von Krusenstjerna.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i Statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1899.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: herr friherre ÅKERHJELM,
 WIKBLAD,
 friherre RAPPE,
 ANNERSTEDT,
 VON KRUSENSTJERNA,
 grefve WACHTMEISTER,
 CLAËSON och
 DYRSSEN.

5:o.

Föredragande departementschefen statsrådet von Krusenstjerna yttrade:

Sedan byggnadsnämnden i Vara köping väckt fråga om förvärfvande af eganderätt till jord från länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Vara Stommen n:o 9 i Vara socken och Barne härad af Skaraborgs län för att sättas i tillfälle genomföra den för köpingen nådigst fastställda regleringsplanen, beslöto köpingens invånare å kommunalstämma den 26 juni 1894 att hos Kongl. Maj:t göra underdånig ansökning om rätt för köpingen att, enligt förordningen angående jords eller lägenhets

afstående för allmänt behof den 14 april 1866, till sig lösa den ifrågasvarande marken och uppdrogo åt kommunalnämnden att vidtaga för ändamålet erforderliga åtgärder.

På föranstaltande af kommunalnämnden blefvo i följd häraf genom förste landtmätaren A. F. Hjorth, med biträde af gode män, efter vederbörligt förordnande, två områden af berörda boställe, hvilka syntes kunna ifrågasättas till inlösen, uppmätta och kartlagda, nemligen dels det s. k. *lilla förslaget*, upptagande ett med litt. A å den år 1895 upprättade kartan betecknad område af 12,855 hektar, beräknadt till $\frac{1}{8}$ mantal och omfattande hufvudsakligen endast den i byggnadsplanen ingående marken, dels ock det s. k. *stora förslaget*, innefattande ett under litt. C upptaget område af 17,768 hektar, uppskattadt till $\frac{1}{6}$ mantal samt bestående af, förutom hela det mindre området, jemväl annan mark, hvars förvärfvande vore för köpingen gagneligt; och skulle, allt eftersom det mindre eller det större området komme att af köpingen förvärfvas, för bostället återstå, i förra fallet egor om 62,935 hektar, motsvarande $\frac{3}{8}$ mantal, och i senare fallet egor om 58,022 hektar med $\frac{1}{8}$ mantal.

Enligt värdering, förrättad af godsegaren, ledamoten af Riksdagens Första Kammare A. Weinberg och dåvarande ledamoten af Riksdagens Andra Kammare godsegaren A. Magnusson i Salstad med biträde af kommissionslandtmätaren H. O. Lundin, vid hvilken förrättning beräknades högst 8,000 kronor och lägst 1,250 kronor för den i regleringsplanen ingående, till byggnadsquarter afsedda marken och 1,000 kronor för all den öfriga jorden, allt per hektar, uppskattades det mindre området till 37,291 kronor 22 öre och det större området till 42,204 kronor 22 öre eller i medeltal för hvarje hektar af sistnämnda område 2,375 kronor 29 öre.

Å kommunalstämma den 11 september 1896 beslöts, att köpingen skulle söka förskaffa sig eganderätt till det större af ofvan berörda områden, mot hvars värde, sådant det blifvit uppskattadt, stämman icke hade något att anmärka; och har i följd häraf kommunalnämnden uti en till Kongl. Maj:t den 5 oktober 1896 ingifven skrift — med förmälan att genom detta områdes förvärfvande vunnes möjlighet att genomföra nödiga gaturegleringar, att erhålla egen mark till nödig marknadsplats för de månatligen förekommande stora kreaturstorgdagarna och för en tillämnad kloakledning och att anlägga en offentlig park, samt för enskilde att förvärfva sig eganderätt till af dem redan byggda tomter, samt under framhållande att köpingen icke hade för afsigt att vid upplåtandet af tomter bereda sig någon direkt förtjenst

å detta jordköp — i underdånighet anhållit, det tacktes Kongl. Maj:t vidtaga sådana åtgärder, att det måtte tillåtas köpingssamhället att köpa ifrågavarande område om 17,768 hektar af länsmansbostället Vara Stommen till det föreslagna priset af 42,204 kronor 22 öre, hvaremellertid, derest hinder mötte för förvärfvandet af detta område, köpingen förklarade sig villig åtnöja sig med det mindre området, 12,855 hektar, till ett pris af 37,291 kronor 22 öre.

Öfver denna ansökning har Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet, till följd af nådig remiss, hört boställets innehafvare, länsmannen A. Ryman och kronofogden i Barne fögderi; och har Ryman uti särskilda skrifter anfört hufvudsakligen, att han, som uppbure de med länsmanstjensten förenade löneförmåner utan förbehåll om skyldighet att underkasta sig förändring i dessa, genom bifall till den gjorda ansökningen skulle drabbas af en afsevärd årlig minskning i inkomster, samt på grund häraf hemställt, att ansökningen måtte lemnas utan afseende.

Kronofogden har deremot förordat ansökningen och dervid, bland annat, framhållit, hurusom på det ifrågavarande området af bostället flera personer åt sig uppfört bostäder och andra byggnader utan annan säkerhet för dessas bibehållande än det tillstånd, som lemnats dem af nuvarande indelningshafvaren; att då en efterträdare i tjensten ej kunde vara bunden af de vilkor, som företrädaren lemnat, eller kanske icke ens ansåge sig ega rätt tillåta något intrång på åkerbrukets område, tydligt vore, huru rent af samhällsvådligt det kunde blifva att en stor del af köpingens invånare slagit ned sina bopålar på så lösa grunder, att de hvilken dag som helst löpte fara att deras byggnader jemnades med marken; att som de fleste husegarne vore arbetsfolk, hvilkas enda sparpennig nedlagts på uppförandet af de hus, de bebodde, det vore synnerligen angeläget för dem att komma i tillfälle att förvärfva eganderätt till de af dem bebygda tomtplatserna; samt att, äfven om det ifrågavarande området frånhändes bostället, ändock återstode omkring 117 tunnland af boställets jord eller betydligt större areal, än som i allmänhet innehades af länsmän.

Med öfverlemnande af berörda yttranden har Kongl. Maj:ts befallningshafvande afgifvit eget underdånigt utlåtande af den 31 december 1896 och deri, på de i ansökningen och af kronofogden anförda skälen samt enär köpingssamhället utan att erhålla eganderätt till det ifrågavarande området saknade möjlighet att genomföra den af Kongl. Maj:t redan fastställda plan för köpingsområdets ordnande och bebyggande, och det idoga, framåtsträfvande samhället skulle på ett synnerligen betänkligt sätt hämmas i sin utveckling, derest icke tillfälle bereddades att

inom dess område förvärfva byggnadstomter med full eganderätt, förordnat, att köpingssamhället finge förvärfva eganderätt till det större af de två ifrågakomna jordområdena, samt i öfrigt anfört att, hvad anginge den erbjudna köpeskillingens belopp, denna, hvilken på sätt ofvan nämnts, i medeltal uppginge till 2,375 kronor för hvarje hektar, syntes fullt nöjaktig, men att, som köpingssamhället genom jordens förvärfvande skulle inträda i rättigheten att uppbära de jemförelsevis höga afgifter, hvilka till nuvarande boställshafvaren erlades för en del tomtplatser å området, köpeskillingen likväl syntes kunna lämpligen afrundas till jemnt 43,000 kronor.

Till följd af härå erhållen nådig remiss hafva kammarkollegium och statskontoret den 20 maj 1898 afgifvit underdånigt utlåtande; och då boställshafvaren bestridt den gjorda framställningen samt skyldighet till afstående för det afsedda ändamålet af ifrågavarande område utaf boställets mark icke under annan förutsättning torde kunna honom åläggas, än att köpingen vunnit behörigt tillstånd till samma områdes förvärfvande i den ordning, nådiga förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866 anvisade, men ansökningen icke åsyftade sådant tillstånd, hemställde embetsverken, att framställningen icke måtte till vidare åtgärd föranleda.

Med anledning af hvad kammarkollegium och statskontoret sålunda anfört hafva köpingens röstberättigade invånare å kommunalstämma den 31 oktober 1898 beslutit hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla att, derest den förut gjorda ansökningen icke kunde oförändrad bifallas, beloppet af den inlösningssumma, som skulle erläggas för ifrågavarande för kommunen nödiga jordområde, måtte få bestämmas i den ordning, som föreskrefves i nyssnämnda nådiga förordning den 14 april 1866; och har kommunalnämnden med underdånig skrifvelse den 11 november 1898 till Kongl. Maj:t öfverlemnad berörda ansökning.

Anbefalda att afgifva underdånigt utlåtande i anledning af hvad i ärendet förekommit sedan embetsverken senast yttrat sig, hafva kammarkollegium och statskontoret den 17 nästlidne februari, jemte anmälan att länsmannen Ryman den 25 januari innevarande år affidit samt att i följd deraf bostället, hvarå, vid det förhållande att Ryman till tjensten konstituerats redan år 1877, hans sterbhusdelegare författningsenligt egde åtnjuta fardagsrätt, af sterbhuset komme att den 14 mars 1901 afträdas, i öfrigt meddelat och erinrat, att afkomsten af bostället blifvit genom kollegii beslut den 16 december 1878 faststæld att i stat upptagas till 1,220 kronor; att

boställets bevillingstaxeringsvärde för år 1897 utgjort 36,000 kronor; samt att, på grund af Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut, meddeladt genom nådigt bref den 31 maj 1895, till apotekaren F. Lillja genom byte öfverlåtits ett område af 1,745 hektar af boställets mark, mot det att Lillja till bostället afstått ett område af 2,85 hektar af $\frac{1}{8}$ mantal Vara n:o 2 Anders Torstengården och i mellangift derutöfver till statsverket erlagt ett belopp af 3,478 kronor 50 öre, hvarå länsmanen Ryman och hans rättsinnehafvare berättigats uppbära fyra procent ränta årligen, till dess bostället af dem afträddes eller dessförinnan i sammanhang med ny uppskattning af bostället kunde blifva annorledes bestämdt. Och som efter Rymans sterbhus' afträde af bostället hinder af enskild rätt ej mötte att till köpingen då öfverlåta den afsedda marken samt behovet af det sökta egoförvärfvet äfven till det större omfång, som i ansökningen åsyftades, syntes vara nöjaktigt utredt, likasom den erbjudna köpeskillingen, afrundad till det af Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslagna belopp, jemväl torde få anses tillräcklig, hvartill komme, att området uppenbarligen kunde utan men för bostället såsom sådant undvaras, hemstälde embetsverken om bifall till ansökningen sålunda, att Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva, att det å förste landtmätaren Hjorths i ärendet företedda karta under litt. C upptagna område om 17,768 hektar af boställets mark finge till Vara köpings kommun med full eganderätt den 14 mars 1901 öfverlätas mot en köpeskillning af 43,000 kronor, som kontant vid tillträdet till statskontoret inbetalades, med förbindelse jemväl för köpingen att ensam vidkännas alla med köpet förenade kostnader. Vidare hafva embetsverken föreslagit, att nämnda belopp skulle disponeras i likhet med hvad i afseende å inflytande köpeskillingsmedel för försålda mindre kronoegendomar i allmänhet funnes stadgadt; och borde, i händelse af nådigt bifall till ansökningen, afkomsten af ifrågavarande boställe undergå förnyad uppskattning för behörigt bestämmande af det afdrag å kontanta aflöningen, som indelningshafvaren härefter hade att för boställsförmänen vidkännas, allt på sätt Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse angående lönerreglering för vissa af de till landsstaten hörande tjenster den 31 maj 1878 derom innehölle.

Vid jämförelse mellan den år 1892 för Vara stationssamhälle, hvaraf Vara köping enligt nådigt medgifvande den 16 december 1892 bildats, fastställda regleringsplan och kartan öfver det område, köpingen nu önskar förvärfva, befinnes att inom sistnämnda område faller

nästan hela köpingens bebyggda område öster om Uddevalla—Venersborg—Herrljunga jernväg. De anförda skälen för att köpingen skall tillåtas inköpa det ifrågavarande området synas mig väl grundade och jag får därför, efter samråd med chefen för finansdepartementet, hemställa, att Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva,

dels att från länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Vara Stommen n:o 9 i Vara socken och Barne härad af Skaraborgs län må till Vara köpings kommun med full eganderätt öfverlåtas ett jordområde om 17,768 hektar, å den af förste landtmätaren A. F. Hjorth år 1895 upprättade kartan betecknad med litt. C, mot en köpeskilling af 43,000 kronor samt på vilkor i öfrigt:

att köpeskillingen erlägges vid tillträdet och af kommunen inbetalas till statskontoret;

att området får af kommunen tillträdas den 14 mars 1901; samt

att kommunen skall ensam vidkännas alla med köpet förenade kostnader;

dels ock att nämnda köpeskilling må, på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar, få användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Denna af Statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnade, att nådig proposition i ärendet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:

E. K. Almqvist.